Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Image not found or type unknow

Державний обліковий номер: 0823U100915

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 18-10-2023

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ ХНУ імені В. Н. Каразіна № 0302-3к/917 від 20.12.2023 р.

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Запорожченко Руслан Олександрович
2. Ruslan Zaporozhchenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7353-4933

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 052

Назва наукової спеціальності: Політологія

Галузь / галузі знань: соціальні та поведінкові науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Політологія

Дата захисту: 30-11-2023

Спеціальність за освітою: Політологія

Місце роботи здобувача: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, буд. 4, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ID 2474

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, буд. 4, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, буд. 4, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 11.15.23, 11.15.05, 11.01.62, 04.21.51

Тема дисертації:

1. Політичні форми організації простору в контексті сучасних глобалізаційних процесів

2. Political Forms of Organizing Space in the Context of Modern Globalization Processes

Реферат/анотація:

1. Запорожченко Р.О. Політичні форми організації простору в контексті сучасних глобалізаційних процесів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 – Політологія (Галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки). Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, Харків, 2023. Дисертаційне дослідження присвячене комплексному порівняльному аналізу політичних форм організації простору (держав, імперій, транснаціональних корпорацій, міжнародних та регіональних об'єднань) в контексті сучасних глобалізаційних процесів. У роботі розкрито ґенезу розвитку глобалізації та прояви глобалізаційних процесів у контексті функціонування імперій та практик імперіалізму, а також обґрунтовано методологічну необхідність визначення категорії «політичні форми організації простору» як оптимальної для сучасної політичної науки. Акцентовано дослідницьку увагу на визначенні категорії «політичний простір» крізь призму теорії соціального простору та проведена спроба концептуалізації таких понять як «політичний простір» та «політичні форми організації простору», що в контексті домінуючих принципів територіалізму та

державоцентричності набуває особливого значення. Актуальність дисертаційного дослідження пов'язана, перш за все, з тими соціально-політичними процесами, які відбуваються сьогодні в світі та мають трансформаційний характер, зокрема мова йде про пандемію Covid-19, повномасштабне військове вторгнення РФ в Україну, геополітичне суперництво між глобальними акторами, криза ліберальної демократії тощо. Перший розділ дисертаційного дослідження присвячений комплексному теоретико-методологічному аналізу наступних категорій: «глобалізація», «простір», «соціальний простір», «політичний простір», «політичні форми організації простору». Глобалізація, як сукупність різних процесів, є неоднозначним явищем, залежним від глобально-акторної кон'юнктури. Більшість дослідників схильні визначати глобалізацію як процес утворення єдиного, уніфікованого та універсального глобального простору, надаючи перевагу таким явищам як «просторовість», «космополітизм», «міжнародна кооперація» тощо. Проте соціальні рухи та війни протягом останніх 20 років показують, що територія і кордони, як атрибутивні характеристики держави, залишаються не менш важливими структурними елементами глобалізації. Відповідно існуюча дихотомія «територія – простір» є важливою онтологічною проблемою, яка потребує нового дослідницького вирішення. Другий розділ зосереджений на комплексному аналізі імперій як політичних форм організації простору. За допомогою категорії «імперія» автор демонструє три важливі дослідницькі факти. По-перше, глобалізація є проекцією імперської влади, оскільки будь-яка імперія, використовуючи принцип механічної експансії, охоплює значну частину глобального простору і конституює єдиний імперський світ – Pax. Мета побудови такого світу полягає в нормативно-ціннісному забезпеченні функціонування імперського політичного порядку і структуруванні універсалізованих політичних механізмів управління периферіями. Відповідно імперія намагається сконструювати такий простір, всередині якого різні структури відповідають за відтворення політичного порядку і легітимацію політичної влади центру імперії. Гетерогенна структура імперії, «геополітична пастка» і необхідність підтримки перманентного конфлікту між периферіями призводить до формування розгалуженої мережі владних структур, економіко-виробничих систем та інституціоналізації імперської моделі управління – центр-периферійних відносин. У третьому розділі дослідницька увага зосереджена на визначенні стану сучасної держави та альтернативних політичних формах організації простору, зокрема ролі міжнародних та регіональних об'єднань у конструюванні та відтворенні гегемоністських порядків і використанні механізмів глобалізації, регіоналізації та глокалізації. Автором допрацьовується концепція гегемонії, запропонована Антоніо Грамші, щоби продемонструвати наявність у глобальному просторі трьох гегемоністських порядків: глобального месіанського (американський), глобального прагматичного (китайський) і регіонального (російський). Важливо, що визначені гегемоністські порядки, одночасно, є прикладами сучасних імперій, для яких механічне розширення у глобальному просторі визначається здатністю використовувати різні типи геополітичної ваги: м'яку силу, жорстку силу, комбіновану силу. Результати дисертаційного дослідження пропонують альтернативний погляд на усталені «політологічні традиції», зокрема щодо домінування принципу територіалізму та державоцентричності в науковому дискурсі. Запропоновані авторські моделі та концептуальні межі таких категорій, як «імперія», «політичний простір», «політичні форми організації простору» та доповнені концепції гегемонії, ідеології, влади і суверенітету дають більш широке розуміння неоднозначності глобалізації та глобального простору.

2. Zaporozhchenko R.O. Political Forms of Organizing Space in the Context of Modern Globalization Processes. Qualifying scientific work in the form of a manuscript. Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the speciality 052 Political Science (Field of Knowledge 05 Social and Behavioural Sciences). V.N. Karazin Kharkiv National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2023. The dissertation research is devoted to a comprehensive comparative analysis of political forms of space organisation (states, empires, transnational corporations, international and regional associations) in the context of modern globalisation processes. The paper reveals the genesis of globalisation and manifestations of globalisation processes in the context of the functioning of empires and practices of imperialism and substantiates the methodological necessity of defining the category of political forms of organizing space as optimal for modern political science. The research focuses on defining the category of political space through the prism of the theory of social space and attempts to

conceptualise such concepts as political space and political forms of organizing space, which is of particular importance in the context of the dominant principles of territorialism and state-centrism. The relevance of the dissertation research is primarily related to the socio-political processes taking place in the world today and are transformational in nature, in particular, the Covid-19 pandemic, Russia's full-scale military invasion of Ukraine, geopolitical rivalry between global actors, the confrontation between liberal democracy and authoritarianism, etc. The first chapter of the dissertation is devoted to a comprehensive theoretical and methodological analysis of the following categories: globalisation, space, social space, political space, political forms of organizing space. Globalisation, as a set of different processes, is an ambiguous phenomenon that depends on the global actor environment. Most researchers tend to define globalisation as the process of forming a single, unified and universal global space, giving preference to such phenomena as spatiality, cosmopolitanism, international cooperation, etc. However, social movements and wars over the past 20 years have shown that territory and borders, as attributive characteristics of the state, remain no less important structural elements of globalisation. Accordingly, the existing dichotomy territory – space is an important ontological problem. The second chapter focuses on a comprehensive analysis of empires as political forms of space organisation. Using the category of empire, the author demonstrates three important research facts. Firstly, globalisation is a projection of imperial power, since any empire, using the principle of mechanical expansion, covers a significant part of the global space and constitutes a single imperial world – the Pax. The purpose of building such a world is to ensure the normative and value-based functioning of the imperial political order and to structure universalised political mechanisms for governing the periphery. Accordingly, the empire tries to construct a space within which different structures are responsible for reproducing the political order and legitimising the political power of the empire's centre. The heterogeneous structure of the empire, the geopolitical trap and the need to maintain a permanent conflict between the peripheries lead to the formation of an extensive network of power structures, economic and production systems and the institutionalisation of the imperial model of governance – centre-periphery relations. The third chapter focuses on the state of the modern state and alternative political forms of space organisation, in particular, the role of international and regional associations in the construction and reproduction of hegemonic orders and the use of mechanisms of globalisation, regionalisation and glocalisation. The author refines the concept of hegemony proposed by Antonio Gramsci to demonstrate the existence of three hegemonic orders in the global space: global messianic (American), global pragmatic (Chinese) and regional (Russian). It is important that these hegemonic orders are simultaneously examples of modern empires for which mechanical expansion in the global space is determined by the ability to use different types of geopolitical weight: soft power, hard power, combined power. The results of the dissertation research offer an alternative view of the established political science traditions the dominance of the principle of territorialism and state-centricity in the scientific discourse. The author's proposed models and conceptual boundaries of such categories as empire, political space, political forms of organizing space, and the supplemented concepts of hegemony, ideology, power and sovereignty provide a broader understanding of the ambiguity of globalisation.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Запорожченко, Р. (2020). Концептуальні засади дослідження гегемонії як процесу реалізації владних відносин. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії, 28, 140–146.

- Запорожченко, Р. (2020). Структури сучасної гегемонії: Case study США. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Питання політології», 37, 96–104.
- Запорожченко, Р. (2020). Ідеологія як механізм конструювання простору: Імперія VS Держава Модерну. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія, 46(3), 206–219.
- Вінникова, Н., & Запорожченко, Р. (2020). «Тест на витривалість»: чи стане 2021 рік початком завершення глобальної гегемонії США? Регіональні студії, 23, 105–112.
- Zaporozhchenko, R. (2021). Sovereigntism as a Vocation and Profession: Imperial Roots, Current State, Possible Prospects. Ideology and Politics Journal, 1(17), 44–71.
- Zaporozhchenko, R. (2021). Rethinking the Arab Spring in the Context of Geohistorical Transformations. Ideology and Politics Journal, 3(19), 10–33.
- Zaporozhchenko, R. (2023). The End of “Putin’s Empire?” Ontological Problems of Russian Imperialism in the Context of the War against Ukraine, 2022. Problems of Post-Communism (online publication).
- Vinnykova, N., & Zaporozhchenko, R. (2023). Dynamics of Social Cleavages under Ongoing War in Ukraine. Studia Regionalne i Lokalne, 1(91), 71–91.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0119U102298

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Вінникова Наталія Анатоліївна

2. Nataliya Vinnykova

Кваліфікація: д. політ. н., професор, 23.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5941-7562

Додаткова інформація:
https://scholar.google.com.ua/citations?user=GKlN1wgAAAAJ&hl=uk&authuser=1;http://orcid.org/0000-0001-5941-7562

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, буд. 4, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Наумкіна Світлана Михайлівна

2. Svitlana Naumkina

Кваліфікація: д. політ. н., професор, 23.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2268-5181

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Державний заклад "Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського"

Код за ЄДРПОУ: 02125473

Місцезнаходження: вул. Старопортофранківська, буд. 26, Одеса, 65020, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Хома Наталія Михайлівна

2. Natalia Khoma

Кваліфікація: д. політ. н., професор, 23.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2507-5741

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Львівська політехніка"

Код за ЄДРПОУ: 02071010

Місцезнаходження: вул. Степана Бандери, буд. 12, Львів, 79013, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шаповаленко Марина Володимирівна

2. Maryna Shapovalenko

Кваліфікація: д. політ. н., професор, 23.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9128-8008

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, буд. 4, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Голіков Олександр Сергійович
2. Olexandr Golikov

Кваліфікація: д. соц. н., доц., 22.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6786-0393

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, буд. 4, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради — Шамраєва Валентина Михайлівна

Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні — Шамраєва Валентина Михайлівна

Відповідальний за підготовку облікових документів — Шевченко Андрій Олександрович

Реєстратор — УкрІНТЕІ

Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності — Юрченко Тетяна Анатоліївна

